

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 01.04.2023
Published /Yayınlanma 31.05.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(95), 1034-1043

http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3654
Research Article
ISSN: 2459-1149

Doç. Dr. Mustafa DİĞLER

<https://orcid.org/0000-0002-0784-4463>

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Resim Bölümü, Karaman / TÜRKİYE

Doç. Dr. Rasim SOYLU

<https://orcid.org/0000-0001-7136-1928>

Sakarya Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sakarya / TÜRKİYE

FİKRET MUALLA'NIN ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATI İÇİNDEKİ YERİ VE RESİMLERİNDE EKSPRESİF- FOVİST EĞİLİMLERİN YANSIMALARI

FIKRET MUALLA'S PLACE IN CONTEMPORARY TURKISH PAINTING AND THE REFLECTIONS OF EXPRESSIVE-FOVIST TENDENCIES IN THEIR PAINTINGS

ÖZET

Üretken bir sanatçı olan Fikret Mualla yaşamının tüm dönemlerinde uzlaşmacı ve doğal sanatsal yaratım süreci geçirmiştir. Onun yaşamda ve sanatsal üretim alanlarında takındığı "avangard" tavrı mevcut sistemle hiçbir zaman uzlaşmamıştır. Mualla'nın bu uzlaşmaz yaşam tarzı sanat anlayışının da evrilmesini beraberinde getirmiştir. Yaşamındaki ve sanatındaki bu evrilme sanat anlayışına yeni bir kimlik kazandırmıştır. Onun trajik yaşamı ile sanatının gelişimi arasındaki ilişki çok güçlüdür. Sanatçı yaşamın önüne serdiklerini yaşamış ve yaşadıklarını eserlerinde ifade etmiştir. Sanatçı özgün tavrı ve üslubu ile Türk resim sanatında özel bir yere sahip olmuştur. Ekspresyonizm ve Fovizm sanat akımlarının yansımaları Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de bir akis bulmuştur. Batıda bu sanat akımlarının yaşandığı yıllarda yani ne Osmanlı imparatorluğunun sön döneminde ve ne de Cumhuriyetin ilk yıllarında Batı dünyasının sahip olduğu sanat ortamı ve şartları henüz oluşmamıştır. Batının sahip olduğu bu şartlara sahip olmayan sanatçılarımız Batı dünyasında gelişmekte olan çağdaş sanat akımları ile Batıya sanat eğitimi için gittikleri ortamlarda karşılaşmışlardır. Batı'dan yurda döndükten sonra etkilenmiş oldukları çağdaş sanat akımlarını yansıtmaya çabası içerisine girmişlerdir. Buna rağmen Batı'da yeni gelişen çağdaş sanat haberlerinden habersiz olmaları ve bu sanatsal düşünce ortamından uzaklaşmış olmaları o dönem içerisindeki sanatçılarımızı olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönem içerisinde sanatsal yaklaşımları ile Ekspresyonist ve Fovist anlayışta eserler üreten sanatçılarımız arasında Fikret Mualla ayrı bir yere sahiptir. Fikret Mualla yaşadığı dönem içerisinde yapmış olduğu resimlerde uyguladığı Ekspresif ve Eovist yaklaşım gözle görülür bir şekilde dikkat çekmektedir. Sanatçının fırtınalı yaşam tarzı içerisinde yaşadığı yoğun duygular resimlerine Fovist ve Ekspresif bir ifade dili ile yansımıştır. Fikret Mualla'nın resimlerinde sanatçının içinde yaşadığı fırtınaları, coşkuları, heyecanları ve duyarlılıkları kısmen Ekspresif kısmen de Fovist bir ifade ile yansımaktadır. Sanatçının resimlerinde gördüğümüz abartılı biçim bozmaları Ekspresif ve Fovist ifadenin en önemli özelliklerinden olan dinamizm, yaşamsallığı ve sadeliği vurguladığı görülmektedir. Fikret Mualla duyarlı bir yaklaşımla yoğun biçim bozmaları ile çağdaş Türk sanatı içerisinde Ekspresif ve Fovist etkili çalışmaları ile yerini almıştır. Fikret Mualla'yı kuramsal olarak ele alan bu çalışmada, literatür taraması yapılmaktadır. Bu çalışmanın kapsam alanı Fikret Mualla'nın sanat anlayışı ve yapıtlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Fikret Mualla, Ekspresyonizm, Fovizm, Çağdaş Türk Resmi.

ABSTRACT

A prolific artist, Fikret Mualla had a conciliatory and natural artistic creation process throughout his life. His "avant-garde" attitude in life and artistic production has never been reconciled with the existing system. This uncompromising lifestyle of Mualla brought about the evolution of his understanding of art. This evolution in his life and art has given his understanding of art a new identity. The relationship between his tragic life and the development of his art is very strong. The artist has experienced what life has laid before him and has expressed what he has experienced in his works. The artist has a special place in Turkish painting with his unique attitude and style. The reflections of Expressionism and Fauvism art movements have found an echo in Turkey as well as in European countries. In the years when these art movements were experienced in the West, neither in the late period of the Ottoman Empire nor in the first years of the Republic, the artistic environment and conditions of the Western world were not formed yet. Our artists, who do not have the conditions that the West has, encountered the developing contemporary art movements in the Western world in the environments where they went to the West for art education. After returning home from the West, they tried to reflect on the contemporary art movements they were influenced by. Despite this, the fact that they were unaware of the newly developing contemporary art news in the West and that they moved away from this artistic thought environment negatively affected our artists in that period. Fikret Mualla has a special place among our artists who produced works in Expressionist and Fauvist understanding with their artistic approaches during this period. The Expressive and Eovist approach that Fikret Mualla applied in the paintings he painted during his lifetime draws attention visibly. The intense emotions experienced by the artist in his stormy lifestyle are reflected in his paintings with a Fauvist and Expressive language of expression. In Fikret Mualla's paintings, the storms, enthusiasm, excitement and sensitivities of the artist are reflected partly with an Expressive and partly with a Fauvist expression. The exaggerated distortions we see in the artist's paintings seem to emphasize dynamism, vitality and simplicity, which are the most important features of Expressive and Fauvist expressions. With a sensitive approach, Fikret Mualla has taken his place in contemporary Turkish art with his expressive and fovist effective works with intense deformations. In this research, which deals with Fikret Mualla theoretically, a literature review is made. The scope of this study is Fikret Mualla's understanding of art and his works.

Keywords: Fikret Mualla, Expressionism, Fauvism, Contemporary Turkish Painting.

1. GİRİŞ

Sanatçı toplumda yaşayan sıradan insanlar gibi yaşamını sürdürürken duygularını dışavurmak için arayışlarla sanatsal üretimlerini şekillendirip toplum içinde ürettikleri eserler ile var olan birisidir. Sanatçı tamamen özgün ve biricik sanat eserleri üreten kişiliktir. Sanatçıların sanat eseri aracılığı ile dışa vurup yansıttıklarından sadece sanatçının iç dünyası hakkında ipuçlarına ulaşamayız.

Bununla birlikte sanatçının yaşadığı toplumsal yapı, yaşam koşulları ve sanatçıyı kucaklayan ve besleyen dış dünyası hakkında da belli ipuçlarına ulaşabiliriz. Fikret Mualla'nın Batı ve Doğu temeli iki farklı dünyada geçen yaşamı ve psikolojisini sanat dünyasına dayandırıp ortaya koyduğu sanatçı tavrı ürettiği sanat eserlerinde açıkça görülebilir.

Yaşadığı toplum içerisinde bir sanatçı içinde bulunduğu olumlu veya olumsuz koşullardan etkilenir. Sanatçının içsel yaşantıları, içinde bulunduğu ortam, yaşam içerisinde edindiği deneyimler onun sanatçı kişiliğini ve iç dünyasını şekillendirir.

Erinç'e (1998; 99) göre; "Sanat eserleri, sanatçının iç dünyasını ve bu dünya üzerine bilincini yansıtır. Her eser, kimi açık olarak, kimi gizliden (örtülü olarak) sanatçısının hem iç dünyasını hem de dünya görüşünü; bugünü algılayışını, yarına bakışını yansıtır."

Cebrailoğlu'na (2012; 60) göre;

"Günümüz plastik sanatlar ortamında modern/postmodern eleştiri açısından yorumlandığında; toplumsal, kültürel, ekonomik, sanatsal ve hatta buna bağlı olarak psikolojik nitelikteki yerinden edilmelerden söz etmek hiç şüphesiz olanaklıdır. Bu süreç ebetteki bireyin veya sanatçının kendi tercihi gibi görünse de aslında toplum içinde bir varoluş belki de bir yok oluş sorunsalı biçiminde ortaya çıkmaktadır."

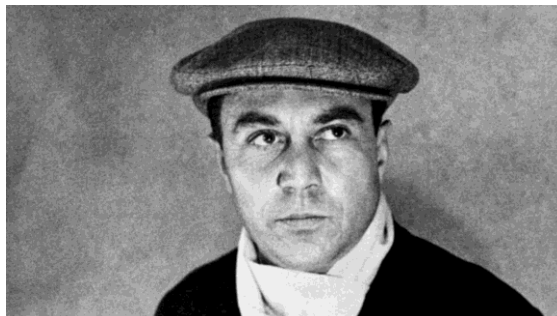
Ölümünden yaklaşık 55 yıl geçmiş olan Fikret Mualla'nın yaşamı, sanat anlayışı hakkında yapılmış olan çalışmalar, sanatçının yazdığı mektuplarının analizlerinin yorumları ve sanatçı adına açılmış olan retrospektif sergileri aracılığı ile Fikret Mualla'nın gizli kalmış veya yanlış anlaşılmış olan dönemleri gün ışığına çıkarılmıştır. Sanatçı öncelikle çağdaş Türk resim sanatı içerisinde hak ettiği yeri bulmuş ve Paris sanat camiası tarafından da kendisine hak ettiği itibarı iade edilmiştir.

Fikret Mualla için onun Ekspresif dışavurumcu bir sanatsal ifade dili kullandığı söylenir. Bu şu demektir, sanatçının sanatında öznelliğe büyük bir ağırlık verecek şekilde bağlı kalmamış olmasındandır. Çağdaş Türk resim sanatı içerisinde bohem bir yaşam tarzını tercih eden Fikret Mualla'nın hiçbir ön yargıya, temel bir akıma, güncel olan eğilimlere dayanmayan bir anlatımın içtenliğini görürüz.

Çağdaş Türk resim sanatını geniş bir bakış açısıyla incelediğimiz de onun kendine has bir üslup geliştirdiği görülebilir. Mualla'nın sanatsal üslup ile yerli ve yabancı hiçbir sanatçı ile benzerlik göstermemektedir. Resimleri incelendiğinde Mualla'nın evrensel bir sanat anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Sanatçı Avrupalı bir sanatçı olarak kalmıştır. O yaşamının büyük bir kısmını Paris'te geçirmiş olması nedeniyle ister istemez Paris dekoruna bağlı kalmıştır. Mualla gibi Avrupa'nın farklı şehirlerinde yaşamış olan sanatçılarımızda da Mualla'da görülen bölgesel karakterler onlarda da görülmektedir. Fikret Mualla'nın yaşamının büyük bir kısmını yurt dışında geçirmiş olması, sanatçıya ülkesini hatırlatacak temel bir eğitimden de yoksun olması sanatçıyı evrenselliğe doğru götürmüştür.

Bu araştırmada sanatçının eserleri ile yaşamı arasındaki paralellikleri, yaşamına ve hayata bakışına dair birtakım ipuçlarını, sanatçının yaşamış olduğu trajik olayların yansımalarını, sanatındaki plastik ifade dilini nasıl kurduğunu, ruh aleminin dışavurumunu nasıl dile getirdiği ve resimleri üzerindeki yansımaları üzerinde durulmuştur.

2. FİKRET MUALLA'NIN YAŞAMI

Görsel 1- Fikret Mualla Saygı, Kaynak: Url 1

Cumhuriyet dönemi sanatçıları arasında özel bir yere sahip olan Fikret Mualla Saygı 1903 yılında İstanbul'da doğmuştur. Bürokrat bir aile çocuğu olarak mimar dayısının da ilgisiyle sanata yakınlığı erken yaşlarda başlar. O daha çok küçükken annesi İspanyol Gribi salgınında ölür. Yine on iki yaşında futbol oynarken ayağını kırmasıyla ayağı sakat kalır. On yedi yaşında mühendislik okumak için İsviçre'ye gönderilir. Burada resim sanatına olan ilgisini fark ederek sanat eğitimi almak için Almanya'ya geçer. Burada bohem bir hayat yaşayan sanatçı alkol bağımlısı olduğu için tedavi de görür.

1927 yılında ülkesine geri döner. Ancak burada umduğu yaşam şartlarını bulamaz. Bohem yaşamı ve alkol bağımlılığı devam etmektedir. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları hastanesinde bir buçuk yıl kadar tedavi görür. Babasının ölümüyle kendisine kalan mirası satarak 1939 yılında kalan hayatını geçirmek üzere Paris'e taşınır. Burada bohem yaşamı ve alkol bağımlılığı devam etmektedir. Ancak resim yapmaya devam etmiş ve pek çok sergi açmıştır. Zaman zaman hastanelerde tedavi görmüş ve yine böyle bir hastanede 1967 yılında vefat etmiştir. Ne yazık ki Paris kimsesizler mezarlığına gömülmüştür (Özsezgin, 2015: 13-33).

Cebraioğlu'na (2012; 52) göre;

“Fikret Mualla, yaşadığı vatanı ve iyi ekonomik ailevi koşulları ardında bırakarak yeni bir hayat kurmak belki de kaçmak için Paris'e gitmiştir. Ailesi tarafından mühendislik eğitimi almak için yurtdışına gönderilen Mualla sanatçı olarak var olabilme mücadelesi vermiş ve bohem bir hayatı seçmiştir. Yukarıdaki dört satır belki de Fikret Mualla'nın yaşamının ana hatlarını gözler önüne seriyor. Ancak Mualla'yı hem sanatçı hem de birey olarak döneminin siyasi, dini, maddi veya herhangi bir kurumsallaşma sürecinden bağımsız olarak değerlendirmek gerekmektedir. Mualla kendi iç denetimini sanatı ve katışıksız üretimi ile sağlamış nadir sanatçılardan biridir. Aslında kaçış gibi görünen bu süreç, Mualla için bir “iç sürgün” yolculuğudur. Bu kaçış veya sürgün süreci ile dominant düzene karşı bir tavır ya da duruş söz konusudur. Burada birey açısından ya da sanatçı açısından değerlendirildiğinde yaşadığı toplum tarafından anlaşılmamak ya da tümüyle yanlış anlaşılacak söz konusudur. Bu sanatçıyı/bireyi bir iç sürgüne, bilinçli ve etkin olarak iter.”

3. FİKRET MUALLA'NIN SANAT ANLAYIŞI ve ÇAĞDAŞ TÜRK SANATINA KATKILARI

Görsel 2- Fikret Mualla, “Haliç”, 35 cm x 25,4 cm, Suluboya,1930'lar, Füreya Kılıç Koleksiyonu, **Kaynak:** Url 2

Fikret Mualla sanat alanında kendi kendini yetiştirmiş sanatçılarımızdan birisidir. Sanatçı yaşamın zor şartlarına resim yaparak karşı koyabilmiştir. Resimle uğraşmak sanatçı için bir meslekten ziyade onun için yaşam sebebi, kendisinin var olabildiği bir sığınak olmuştur.

Dino'ya (2006; 36) göre; Fikret Mualla için yaratma gücüne sahip demek büyük bir iddiadır. Ancak bu söz yine de isabetlidir. Çünkü Mualla'nın sahip olduğu bundan başka bir şeyi yoktur. Ona göre inatçı yaratma gücü var denilebilir. Yaşadığı yalnızlık ve sefalet aslında hiç de umurunda değildir.

Topuz'a (2005;216) göre;

“Fikret Mualla'nın sanatında iki büyük dönem vardır; İstanbul dönemi ve Fransa dönemi. Bu iki dönem biçim bakımından hiç de birbirinden farklı değildir. Değişiklik sadece konularında göze çarpar. İstanbul döneminde; Haliç vardır, mezarlıklar, cami avluları, Ayasofya, Boğaz görüntüleri, Eyüp, Erenköy, yeni harfleri öğrenen kadınlar, nü'ler, peyzajlar ve portreler vardır. Fransa döneminde ise Paris görüntüleri, Notre Dame Kilisesi, lokantalar, kahveler, barlar, çalgıcılar,

berberler, sokaklar, gemiler, natürmortlar, kuşlar, balıklar, burjuvalar, hastalar, melankolikler ve deliler vardır.”

Koloğlu'na (2003;132) göre;

“Fikret Mualla'nın resimleri son derecede dengeli ve yumuşaktı. Onun kullandığı ve dönemden döneme değişen bir hâkim renk anlayışı vardı. Bu, bazen turuncu, bazen kırmızı, bazen de eflatundu. Çok çabuk, modele bakmadan ve sadece bir gece öncesinden hafızasına yerleştirdiği sahneleri tuvale aktarıyordu.”

Görsel 3- Fikret Muallâ, “Sokakta”, 1956, Kağıt üzerine guvaş,30,5x43,5 cm. T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi Koleksiyonu, **Kaynak:** Url 3

Özsezgin'e (1976; 18-19) göre;

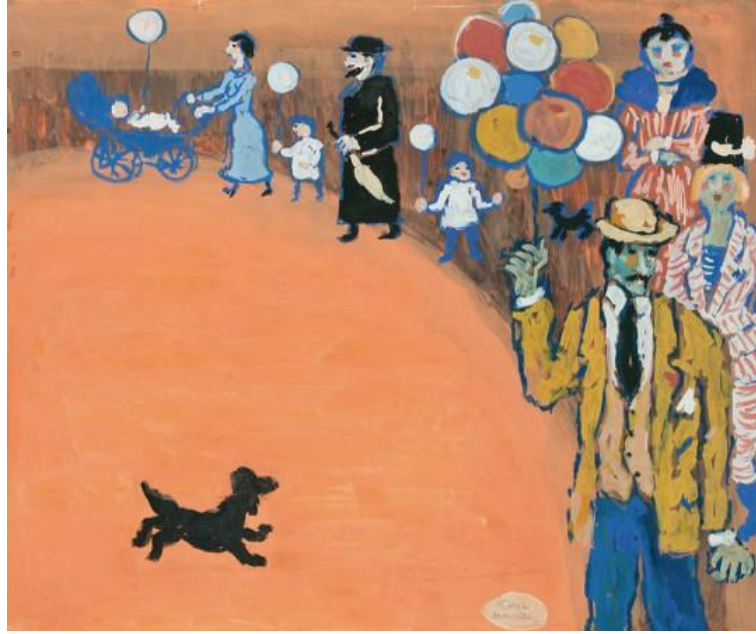
“Fikret Mualla'nın yapıtları ise olağanüstü renkler ve çevresinde gördüğü insanların ilginç deformasyonlarıyla doludur. Resimlerinde acemice yapılmış bir izlenim veren üslup, gerçekte Türk resim tarihinde benzeri olmayan farklı bir tarzı açığa çıkarmaktadır. Sanatçının ruhsal iniş ve çıkışları zaman zaman farklı ürünler vermesine neden olmuştur. Kendisini kötü hissettiği günlerde resimde siyah, beyaz ve gri renkler kullanmış, mutlu ve neşeli olduğu günlerde ise son derece renkli çalışmalar yapmıştır. Kısacası renk onun ruhsal dünyasının iniş ve çıkışlarının bir ifadesi ve taşıyıcısı olmuştur.”

4. FİKRET MUALLA'NIN RESİMLERİNDE EKSPRESİF ve FOVİST YANSIMALAR

Fikret Mualla içinde bulunduğu çalkantılı resim ortamı içerisinde kendisi gibi kalabilmeyi başarabilmiş yaşadığı çağın güncel gelişmeleri içerisinde kendisini başarıyla kabul ettirebilmiş ve sanat anlayışından ödün vermemiş olması önemli bir gerçektir. Özsezgin'e (1982; 121) göre; “Yaşamın özünden kaynaklanan, o özün gerektirdiği biçimleme düzeniyle açıklanabilen kalıcı, duyarlı yönler taşır Fikret Muallâ'nın resmi”.

Topuz'a (2005;215) göre;

“Hemen hemen herkes onun dışavurumcu bir sanatçı olduğunu dile getirir. Dışavurumculuğun kısaca anlamı sanatçının öznelliğe ağırlık vererek gerçekliğe bağlı kalamamasıdır. Gauguin, Munch, Van Gogh bütün bu ‘Fauve’ lar, Almanya’da Die Brüche grubu, Avusturya’da Kokoscka, Münih’te Kandisky, Klee Fransa’ da Picasso gibi pek çok sanatçıya bakıldığında aslında genel anlamda dışavurumcudur. Aynı grupta olan sanatçılar arasında ortak bir şeyler vardır. Ama Muallâ'yı bir yerlere oturtmak güçtür.”

Görsel 4- Fikret Muallâ, “Siyah Küçük Köpek ve İnsanlar” **Kaynak:** Url 4

Mualla'nın etkilendiği ressamlar arasında Matisse, Van Dongen ve Derain'i gösterebiliriz. Bu etkilerden dolayı resimlerinde Fovistlerin kullandığı renk paletini sanatçının paletinde de görmekteyiz. Mualla' sanat yaşamında hiçbir zaman bir taklidi bir sanatçı olmamış kendi üslubunu ortaya koymuştur.

Mualla bir dönem kendi ihtiyaçlarını karşılamak için resimler yapmış olsa da hiçbir zaman kendi üslubundan taviz vermemiştir. Mualla'nın dünyaya bakışı, hayatı yorumlaması onun sanat hayatını olumlu yönde etkilemiş onun eğlenceli ve cesur tavrı resimlerinde de yer bulmuştur. Sanatçının Paris yaşamı onun resimleri açısından öncelikle Post Empresyonist daha sonra da Fovist renk anlayışına doğru bir gelişim çizgisi izler. Sanatçının eserleri Fovizm ve Ekspresyonizm sentezi içerisinde bir karşılık bulur.

Edgü'ye (1995; 4) göre; “Sanatçı, Ekspresyonizm'in tekniğinden yararlanmıştır, ama bunu yaparken akımın kurallarına tamamen bağlanmamıştır. Tam tersine O, bunu basamak olarak kullanmıştır. Bu sayede özgün üslubunu geliştirmeyi bilmiştir. O, sadece renkleri kullanarak kendi coşkunu katmıştır.”

Fikret Mualla 1950'li yıllar içerisinde yaptığı resimlerinde çağdaş Türk resmi içerisinde çok ileri noktalara gelmiştir. Sanatçının bu kadar yükselmesinin nedeni ve onu çağdaşı olan sanatçılardan ayıran temel özellik rengi kullanma tarzıdır. Mualla rengi resimlerinde uygularken Fovist ressamlar gibi canlı ve parlak renkleri cesurca uygulamıştır. Sanatçının resimlerinde figürler uygulanan renkler ile adeta dile gelmiş gibi görünmektedir.

Fikret Mualla, katı disiplin ve kuralcılığa karşı olmasına rağmen rengi kullanmasındaki özgünlük ve yaratıcılık onu zirveye taşımıştır. Mualla'nın eserlerinde kullandığı renklerde zıtlıkları ve renklerin uyumunu cesur bir şekilde kullanmış renkçi bir sanatçımızdır.

Arslan'a (1997; 591) göre;

“Mualla, Fovizm'in renk anlayışıyla Dışavurumculuk'un duygu yüklü fırça vuruşlarını birleştirerek kendine özgü renkçi bir üslup geliştirmiştir. Sanatçının heyecanlı kişiliği ve fırtınalı iç dünyası resimlerine yansımıştır. O, içgüdülerinin ve duygularının yön verdiği sanatçı kişiliğiyle coşkun bir lirizme ulaşmış; coşkularını, acılarını, korkularını, en taşkın sevinçten en umutsuz kedere ulaşan iç yaşantısını resimlerine yansıtmıştır. Onun resimleri, kendinden bir şeyler taşır.”

Fikret Mualla'nın resimlerinde gördüğümüz renkler oldukça göz alıcı zenginliği her daim bir ölçü içindedir. Sanatçı çalışmalarında özgün renk seçimi, avangard renk armonileri kullanması ve ışıklı parlak renklerle cesur atımları onu ülkemizde olduğu kadar dünyada da önemli bir sanatçı yapmıştır.

Ataöv'e (2005;59) göre;

“Mualla'nın resimlerinde figürlerle, nesnelere belirleyen lekeler o kadar cesurca yapılmıştır ki, resimde tek bir renk egemen olsa bile resme diyecek bir şey bulunamaz. O resimlerinde aynı konuları işlese bile, her bir resim için kendince bir kişilik kazandırmıştır. Onun resimlerinin her birinde ayrı bir uyum, başka bir tat vardır. Özellikle Ghez koleksiyonunda sanatçının renkçiliğinin en başarılı örneklerini görmek mümkündür.”

Görsel 5- Fikret Muallâ, "İsimsiz"1966, Tuval Üzerine Yağlıboya, 41cm x33cm, **Kaynak:** Url 5

5. FİKRET MUALLA’NIN RESİMLERİNDE FOVİST VE EKSPRESYONİST İZLERİN İNCELENMESİ

5.1. Paris Sokakları

“Paris Sokakları” isimli çalışmada sanatçının resimlerinde görmeğe alıştığımız neşe ve hüznün teması lirik ve mizahi bir tarz da karşımıza çıkmaktadır. Resimde Paris sokakları ile insanların birbirinden bağımsız psikolojik durumları ile görülmekte olup resmin ön planında köpekte dahil olmak üzere sekiz figür farklı yönlerde hareket halinde betimlenmiştir.

Resimde melankolik bir atmosfer gözlenmekte olup resmin üst tarafında evler stilize edilerek gösterilmiştir. Resimde gökyüzü, güneş ve bulutların ifadedi bir tarzla işlenmiş olduğu dikkat çekmektedir. Resimde renklerin kullanımı ise Fovist sanatçıların renk kullanımı gibidir. Sanatçının renk kullanımı sıcak ve soğuk renklerin zıtlığı ve aynı zamanda birbirinin tamamlayıcısı şeklinde kullanılarak resimde bir denge sağlamıştır.

Sanatçı resmine etki eden dışa dönük bir bakış tarzıyla bir içselleştirme sürecini dışavurumcu bir ifade ve konturlar ile ifade etmiştir. Fovist ve dışavurumcu betimlemeyi analiz ettiği resminde boyutla birlikte değişen melankolinin son noktasında şiirselliğin en üst seviyesinde olmayı tercih ettiği de gözlenmektedir.

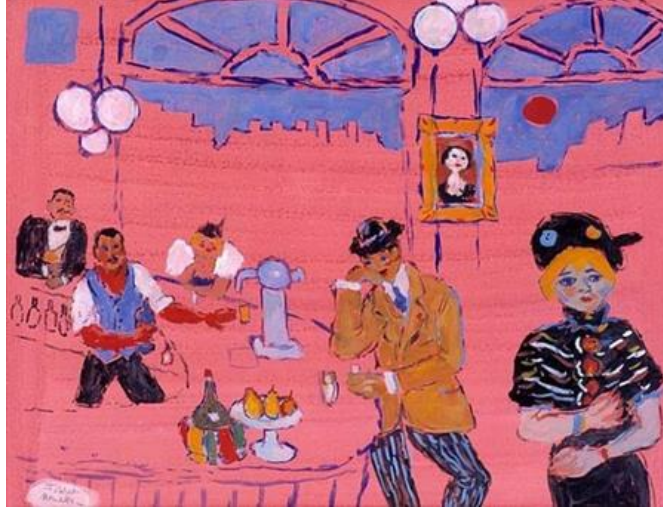
Görsel 6- Fikret Muallâ, "Paris sokakları" Kâğıt üzerine Akrilik ve guaş boya, 45x54 cm, **Kaynak:** Url 6

5.2. Pembe Kahve

Sanatçının “Pembe Kahve” isimli çalışmasında ismi ile müsemma pembe bir zemin üzerinde beş figür yer almaktadır. Resimde kullanılmış olan beş figürün iki tanesi resmin sağ alt köşesinde konumlandırılmış ve üç figür ise resmin arka planında görülmektedir. Resmin arka planında yer alan pencerelerden resmin bir iç mekânda geçtiği anlaşılmaktadır.

Resimde tonalite görülmemektedir bununla birlikte renk armonisi çok dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Resimde ağırlıklı olarak pembe rengin kullanılması ile birlikte resmin üst kısmında pencerelerden görülen mavi gökyüzü ve güneşin kızılığın günün bitmek üzere olduğunu göstermektedir. Resimde siyah, beyaz, hardal sarısı ve mavi renk ölçülü ve dengeli bir şekilde kullanılmış olup pembe rengin baskınlığını kıramamıştır. Sanatçının bu resimdeki renk kullanımı konusu ile uyum içerisinde dir.

Resimde figürler kahveye giden insanların ortam içerisindeki dondurulmuş bir anı gibi gözükmektedir. Sanatçı yaşamın içerisinde bir anı betimlemiştir. Sanatçının özgürlük tutkusu izleyicilerin fırça tuşlarını ve biçimlerini hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca resimde her köşede düzensizliğin bir düzen içerisinde olması da dikkat çekmektedir. Resimde Ekspresif ve fovist ifade tarzı da oldukça dikkat çekmektedir.

Görsel 7- Fikret Muallâ, “Pembe Kahve”, suluboya, Angels Koleksiyonu, **Kaynak:** Url 7

5.3. Cannes Limanı

“Cannes Limanı” resminde izleyicinin gözüne çarpan mavi bir zemin üzerine yapılmış peyzajdır. Resimde yer alan peyzajda mimari unsurlar, tekneler, deniz ve gök yüzü görülmektedir. Resimde mimari unsurlar ip gibi sıralı bir şekilde dizilmiş olarak görülmekte olup binaların alt kısmında ise aynı şekilde sıralanmış tekneler görülmektedir. Resimde ağırlıklı ve baskın renk mavidir bu baskın rengin yanında turuncular, sarılar ve beyazın uyumlu bir şekilde kullanılmış olması dikkat çekmektedir.

Resimde ara tonlar olmamasına rağmen ton karşıtlığı da dikkat çekicidir. Resmin biçimsel yapısı ise modern resimlerin diğer örneklerinde de görülebileceği gibi espasın yassılığın dayanmaktadır. Resmin konusunu meydana getiren Cannes Limanı sadece resmin estetik bir çerçeve içerisinde özgün bir biçimde ortaya çıkarılmasına sadece aracılık etmiş gibidir. Resimde sanatçının isyanlarını ve yaşama karşı meydana getirdiği dili düşündürücü bir biçimde izleyenlere hissettirmektedir. Bu resimde yaşam ile resmin bütünleştiği görülmektedir.

Görsel 8- Fikret Muallâ, “Cannes Limanı”, suluboya, Angels Koleksiyonu, **Kaynak:** Url 8

5. 4. Ayasofya

Fikret Mualla “Ayasofya” isimli çalışmasını kendine has üslubu ile işlemiştir ve sanatçının bu yapıya duyduğu hayranlığını izleyiciye bir kez daha yansıtmıştır. İstanbul’da pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Ayasofya şehrin simgesi haline gelmiştir.

Yasa Yaman’a (1995; 36) göre;

“İstanbul gibi pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan şehrin bir simgesi haline gelmiş Ayasofya Camiinin, zaman içinde farklı inanıştaki insanların kutsal mekânı olması arasındaki bağı kurarak resminin konusu haline getirmiştir. Muallâ, Ayasofya’yı zıtlıkların birleşme noktası, tarihin ve kültürün kesişimi olarak değerlendirmekte ve Ayasofya’ya, kültürel zenginliğin birleşme noktası olarak simgesel bir anlam yüklenmektedir.”

Görsel 9- Fikret Muallâ, “Ayasofya” Kâğıt üzerine karışık teknik, **Kaynak:** Url 9

5. 5. Kâğıt Oyunu

Fikret Mualla’nın “Kâğıt Oynayanlar” serisi resimleri birbirinden tamamen farklı insan gruplarının bir masa etrafında ortak tutkuları olan kumar paydası ile bir araya geldiklerini işlemektedir.

Sanatçı burjuva sınıfının kumar oynamaktan almış oldukları zevki, kumara olan tutkularını gözlerinin önüne kadar çektikleri iskambil kağıtları ile hicveder bir şekilde ele almış olmasıyla birlikte resmin arka planında yer alan üçlü yuvarlak ışıklar, renkli düz bir arka plan ve masaya dağılmış olan kâğıtlarla birlikte çarpıcı ve zıtlık meydana getiren öğelerle görsel bir denge kurulmuştur.

Resimde gördüğümüz figürler birbirinden tamamen farklı olup karşıt duygular içerisinde kumar tutkusu ile bir araya gelmiş tanınmış bir grup gibi görülmektedir. Sanatçı kadınlı ve erkekli kâğıt oynayan grubu, farklı renklere boyadığı oyun masasını, arka planda görülen yuvarlak ışıkları masaya saçılmış veya elde tutulan iskambil kağıtları öğelerini usta bir biçimde resim yüzeyine dağıtarak çarpıcı ve zıt armonileri bir arada kullanarak unutulmaz imgeler ile birlikte görsel bir şölen yakalamayı da başarmıştır.

Görsel 10- Fikret Muallâ, “Kâğıt Oyunu” Kâğıt Üzerine Guaş, Oya- Bülent Eczacıbaşı Koleksiyonu, **Kaynak:** Url 10

5. 6. Kırmızı Sirkte Kaplumbağa Terbiyecisi

Sanatçının resimlerinde tercih etmiş olduğu ana renklerin canlılığı ile neşeli çağrışımlar yapmakla beraber genel olarak bunalımlı ve trajik yaşam hikayesinin izlerini de resimlerinde yansıtmaktadır. Sanatçı resimlerinde konu olarak seçmiş olduğu mekanlar eğlence yerleri, kafeler, restoranlar ve sokak yaşantısıdır.

Resimlerinde ele aldığı bu mekanlardaki yaşantıları betimlerken güçlü melankolik bir duygu ile dışa vurmaktadır. Bu Resimde dikkat çeken önemli unsurlardan birisi de mekân algısının olmadığı kırmızı bir zemin üzerinde kaplumbağa terbiyecisinin elinde kamçısı ile birlikte diğer elinde tuttuğu çemberden atlamaya çalıştığı ve tabure üzerinde atlamayı bekleyen kaplumbağa figürleri gerçek ve gerçek üstü olanın bir arada betimlendiği görülmektedir.

Resmin sol üst köşesinde bulunan göz imgesi izleyiciyi olayın içerisine çekmesi gibi de algılanabilir. Sanatçının düz bir yüzey üzerinde rahat fırça darbeleri kullanımı ile soyutlamaya yakın ve bir o kadar da çocuksu bir samimiyet içerisinde betimlenmiş figürler olarak algılanmaktadır. Resimde mizahi ve hicivsel bir yaklaşımda gözlenmektedir.

Görsel 41- Fikret Mualla, “Kırmızı sirkte kaplumbağa Terbiyecisi”, Kâğıt üzerine guaş, 54 x 32 cm, **Kaynak:** Url 11

6. SONUÇ

Fikret Mualla modernizmin tüm dayatmalarını reddeden, toplumun kurallarına körü körüne uymayan bohem yaşam tarzını sanatçı kişiliği ile bütünleştirmiş çağdaş Türk resim sanatı tarihi içerisinde çok önemli, özgün ve örnek sanatçılarımızdan birisidir. Gerçek bir sanatçı gibi yaşamış olan Mualla'nın yaşam tarzında biat kültürünün, baş eğmenin ve bayağılığın yeri yoktur. Bu dik duruşunu yaşamı boyunca herkese göstermiştir. Sanatçının öncü ve sanatsal devrime yakın olan yönü takdir edilecek bir biçimde yaşamı ile bütünleşmiştir. Fikret Mualla çok yönlü olan kişiliği ile felsefe ile sanat anlayışını bütünleştirerek kendine has üslubunu meydana getirmiştir. Sanatçının resimleri bize sanatçının yaşamından izleri yansıtmaktadır. Onun özgür, üretken ve duygusal yönü resimlerinde hissedilmektedir. Resimlerine baktığımız zaman o resimlerin sanki bir çırpıda yapılmış izleniminin altında resmin kendi içerisinde muazzam bir düzen ve bütünlük içerisinde olduğu gözlenmektedir.

Fikret Mualla ortaya koymuş olduğu resimlerinde kendi yaşam biçiminden ve kişiliğinden izleri de dahil etmesini bilmiştir. İşte bu nedenle sanatçının gerçek değeri onun ortaya koymuş olduğu eserlerinin yanı sıra sanat dünyasındaki kendine has özgünlüğünün biçim ve üslup olarak ortaya çıkması süreci ile de ilişkilidir. Mualla Türk resim sanatı içerisinde hiçbir sanatçının özentisi ve taklitçisi olmadan sadece kendine has üslup ve anlayışı ile resimler üretmiş sanatçılar arasında yerini almıştır.

Sanatçının hızlı çalışılması gereken boya türleri ile uyumlu, aceleci kişiliğinin elinden bir çırpıda çıkmış olan resimlerinin onun yaşantısını biçimsel bir şekilde yansıttığı görülmektedir. Mualla'yı psikolojik yönden değerlendirebilmek için geçmiş yaşantılarına göz atmamız gerekmektedir. Sanatçının sanat anlayışı yaşam tarzı ile paralel bir şekilde gelişme göstermiştir. O'nun resimleri yaşamından izler taşımaktadır.

Sanatçı resimlerinde genel olarak kendisini açık bir şekilde dile getirmekten kaçınmış ve içinde bulunduğu tam aksine görüntüler ile izleyici karşısına geçmeyi de tercih ettiği görülmektedir. Fikret Mualla'nın renkli ve soyuta kaçan figüratif resimlerinde yaşamın içinden ve yaşadığı ortamdan görüntüler bulunmaktadır. Sanatçı her ne kadar kalabalık grupları, sokakları, barları, kahvehaneleri ve müzisyenleri resmetmiş olsa da kalabalıklar içerisinde yalnız yaşamıştır.

Mualla'nın çalkantılı ve sıkıntılı yaşamına rağmen resimlerinde izleyenlere ilk bakışta neşe verici gelen resimlerinde ilk göze çarpan unsur coşkulu ve cesurca kullanılmış olan renkleridir. Görmeyi bilen bir göz ilk bakışta karşılaşmış olduğu şaşkınlığını üzerinden attıktan sonra sanatçının yaşantısına dair bir takım ip uçlarına sahipse resimlerinden içeriye girmeye başlar. Sanatçı resimlerinde kendisine ait bir dünya oluşturmuştur resimlerinde. Fikret Mualla resimlerinde rengi aramış ve rengin peşinden koşmuştur. Sanatçı kendi hayatını renkli kılamadığı için resimlerinde coşku, parlak ve canlı renkleri aramış adeta hayatına resimleriyle renk katmak istemiştir. Sanatçının resimlerinde renkler adeta konuşur gibidir sanki sesini renklerle duyurmak ister gibidir. Sanatçı belki de çalkantılı ve bohem yaşam tarzı içerisinde kalabalıklar içerisindeki yalnızlığından kurtulmak ister gibi böylesine canlı ve parlak renklerle resimler yapmıştır.

Kaynakça

- Arslan, N. (1997). Fikret Mualla. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (C: 1, S.591-592). İstanbul: Yem Yayınevi.
- Ataöv, T. (2005). Oscar Ghez koleksiyonu ve Fikret Mualla'lar. *Sanat Çevresi*, (Sayı 321,322), 56-61.
- Cebraioğlu, O. (2012) Yaratıcılığın Dualistik Sınırlarında Fikret Mualla Gerçeği. *İdil*, 1(5), 49-60.
- Dino, A. (2006). *Gören Göz İçin Fikret Mualla*. İstanbul: Dünya Kitapları.
- Edgü, F. (1995). *Fikret Mualla*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları.
- Erinç, S.M. (1998). *Sanat Psikolojisine Giriş*. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Koloğlu, O. (2003). *Fikret Mualla; Bir Garip Kişi*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Özsezgin, K. (1976). Hiçbir Katı Kurula Dayanmayan Fikret Mualla İçin Resim, Yaşamın Olağan Bir Uzantısıdır. *Milliyet Sanat Dergisi*, (187), 18-19.
- Özsezgin, K. (1982). *Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, 3. Basım, İstanbul: Tıglat Yay.
- Özsezgin, K. (2015). *Yaşamla Sanatın Örtüşümlü Estetiği Fikret Mualla*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Topuz, H. (2005). *Fikret Mualla; Anılar, Resimler, Fotoğraflar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Yasa Yaman, Z. (1995). *Nakkaş Fikret Mualla*. Ankara: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Url 1 <https://kultur.istanbul/renklerin-tutkunu-icten-ice-kederli-bir-ressam-fikret-mualla/> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 2 <http://gunesyilmaz.blogspot.com/2013/03/7-best-turkish-painters-en-iyi-7-turk.html> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 3 http://turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/work_5269.jpg Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 4 <http://www.leblebitozu.com/fikret-muallanin-rengarenk-23-eseri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 5 <http://www.leblebitozu.com/fikret-muallanin-rengarenk-23-eseri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 6 <https://www.ankaraantikacilik.com/blog/38/turk-resminde-bir-bohem> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 7 <https://www.wikiart.org/en/fikret-mualla-saygi/pembe-kahve> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 8 <https://www.wikiart.org/en/fikret-mualla-saygi/cannes> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 9 <https://www.nouvar.net/yalniz-bir-ressam-fikret-mualla/> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 10 <https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/fikret-mualla-hayati-eserleri-ve-bilinmeyenleri> Erişim Tarihi: 30.03.2023
- Url 11 <https://www.istanbulmodern.org/tr/koleksiyon/%20koleksiyon/5?t=3&id=974> Erişim Tarihi: 30.03.2023